

УДК

ФІЛОСОФСЬКО-ДУХОВНА СПАДЩИНА Г. СКОВОРОДИ

Студ. Дворяк Д., гр. БА-18

Наук. керівник доц. Черняк Д.С.

Київський національний університет
технологій та дизайну

Одним з найцікавіших творів, залишених нам Г. С. Сковородою, є його власне життя; воно має виразне громадське звучання, що зобов'язує нас уважно вивчити його. Вивчити на тлі того часу, коли жив і творив найвидатніший український філософ-письменник XVIII ст.

«Світ ловив мене, але не спіймав», — написано на його надгробку. І, справді, світ несправедливості, жорстокості, світ кріпосників і церковників, світ панів, вельмож, царів так і не зміг ввіймати великого мислителя-вільнодумця у свої тенета...

Мета і завдання: дослідити філософські погляди Г. Сковороди.

Завдання: визначити центральні ідеї та категорії філософії Г. Сковороди, розкрити вплив поглядів мислителя на подальший розвиток філософської думки та культури в Україні.

Об'єкт та предмет дослідження: філософсько-духовна спадщина Г.Сковороди.

Результати дослідження. Основною проблемою філософії Г. Сковороди, є проблема людини, її щастя та шляхів його досягнення. Ця проблема органічно впливає з філософської системи Г.Сковороди, з його навчання про дві натури й три світи.

Г.Сковорода, перебуваючи під впливом Платона, у всіх своїх творах проводив ідею про два начала – матерію і форму, інакше, тлінне і вічне, плоть і Бога. Причому друге – нематеріальне, завжди панує над першим – видимим, часовим.

Ці “дві натури” наповнюють “три світи” – макрокосм, мікркосм, символічний світ – центральні категорії філософії Сковороди. Вчення про “три світи” філософ викладає у діалозі “Потоп зміїн”. Перший світ – це загальний “великий світ” (макркосм). Він складається з великого числа інших світів; у ньому “все роженное обитает”, тобто це природа, космос. Два інших – це малі світи: мікркосм, тобто людина, та символічний світ – Біблія, а також міфологія і народна мудрість. Біблія не стосується реального світу – макрокосму, який ніким не створений, бо завжди існував.

Одне з головних завдань навчання і виховання він убачав у тому, щоб збуджувати мислення людей, спрямовувати його на пізнання навколишньої природи, навколишнього світу. Особливого значення Г. Сковорода надавав самопізнанню та самовихованню особистості, вважаючи їх дійовими засобами духовного розвитку і морального самовдосконалення особистості, пізнання у собі двох натур – духовної та матеріальної, доброго й злого, засіб розкриття людиною своєї духовної сутності і подолання в собі зла.

Бажаючи звести в єдине розум і віру, Сковорода наголошував, що розум повинен прагнути відшукати істину, яка не дана людині готовою, а відшукання її – вища мета і насолода для кожної людини. Розумові як джерелу пізнання він надавав першорядної ваги в пізнанні всіх трьох світів – космосу, людини і Біблії, але лише в останній розум має знайти глибше духовне розуміння. Поряд із розумом Сковорода відводить місце вірі: там, де закінчуються межі розуму, повинна починатися віра. Щоб досягнути істину, треба злити свою волю з волею Бога.

У філософському вченні Сковороди самою сильною, яскравою і важливою для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. Суть щастя Григорій Сковорода зв'язує з образом життя самої людини. Найбільшої глибини теза про щастя досягає на тому моменті, коли Сковорода визначає саму суть “чесного життя” і “чистої совісті”. Виявляється

ця суть розкривається через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця - це не обов'язок, не борг, не примушення, а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення "сродної". Розділення людей, що займаються "сродною" і "несродною" працею - це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства.

Вчення Сковороди про «сродну працю» розкриває джерела «сродності» - призначення, покликання людини до конкретного виду діяльності. Їх закладає природа-бог з моменту народження людини. У концепції Г. Сковороди «сродна праця» взаємопов'язана із самопізнанням та вченням про щастя. «Сродна праця» є необхідною умовою у досягненні людиною щастя, реалізацією справді людського способу існування. Неробство Сковорода вважає злом і для людини, і для суспільства. Люди не народжуються однакові за своїми задатками: одні «сродні» до землеробства, другі – до військової справи, треті - до богослов'я і т.п.

Варто наголосити, що «сродна праця» розкриває здібності людини, дозволяє їх реалізувати, визначає смисл людського існування, духовно збагачує особистість, дозволяє віднайти особистості своє місце в суспільстві. «Сродність» означає насамперед те, що вона постає одночасно і основою, і сутністю людського буття, а також визначає основи діяльності особистості. Цим самим «сродна праця» розкриває творчий потенціал особистості, який розкривається завдяки взаємодії людини і світу, з тією соціальною реальністю, з якою взаємодіє особистість.

Висновки. Незважаючи на плин часу, інтерес до творчості Г. Сковороди не згасає. Студії про Г. Сковороду відомі в Чехії та Словаччині, Польщі, Румунії, Росії та інших країнах. Його поважають за гуманізм, демократизм, віру в розум людини. Як громадянин він був патріотом своєї вітчизни, як філософ – відстоював право народних мас на власну культуру й освіту, мріяв про суспільство без гноблення та експлуатації. Як письменник – був новатором у галузі поезики, жанрів. Йому належать переклади творів світової класики. Його праця – це важливий історичний етап у розвитку літературної мови на національній основі. Усе це викликає і в наш час інтерес до життя та творчості Г. Сковороди як людини, громадського діяча, філософа й письменника.